

ISSN : 3030-3974

MAKON VA ZAMON

Пространство и время
Space and time

1

2026

MAKON VA ZAMON

ilmiy-falsafiy, ijtimoiy-iqtisodiy,
siyosiy-sotsiologik, ma'naviy-ma'rifiy jurnal

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) Rayosatining 2024-yil 30-noyabrdagi 01-08/3646-son qaroriga muvofiq siyosiy, tarix, falsafa, pedagogika va sotsiologiya fanlari bo'yicha dissertatsiyalarning asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Makon va zamon” jurnali, 2026-yil 1-son // “Yangi O'zbekiston islohotlari va tarix falsafasining dolzarb masalalari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. – T.: “TIQXMMI” MTU, 2026. – 176 bet.

M u a s s i l a r: “Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti” Milliy tadqiqot universiteti va O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati

Tahririyat: *t.f.d., professor, akademik O.Salimov, f.f.d., professor M.Abdullayeva, s.f.d., professor A.Muminov, f.f.d., professor O'.Abilov, p.f.d., professor R.Choriyev, p.f.d., professor Z.Ismoilova, f.f.d., professor J.Ramatov, i.f.d., dotsent X.Pirmatov, f.f.d., dotsent G.Urazalieva, s.f.d., dotsent – A.Ravshanov*

ISSN 3030-3974

Bosh muharrir – tahririyat rahbari:
Qiyom Nazarov – *f.f.d., professor*

Nashrga tayyorlovchilar:
M.Tursunova, M.Turdiyeva, Q.Kdirbayev

Tahririyat manzili: Qori Niyoziy ko'chasi, 39,
Toshkent shahri, 100000,
Bichimi 60x84 Ofset qog'ozi. “Times” garnituras.
Hajmi 20 b.t. Nashriyot hisob tabog'i 30 b.t. Adadi 100 nusxa

MUNDARIJA:

Бош муҳаррир минбари	Ўзбек фалсафасини ривожлантириш омиллари ва имкониятлари.....	5
Г. Шоумаров	Ўзбекистон таълим тизимида гендер тенгликнинг ижтимоий-психологик ҳолати.....	9
Б.Ҳасанов	Тарих фалсафаси нуқтаи назаридан Янги Ўзбекистон ислохотларининг долзарб масалалари.....	14
М.Бекмуродов	Ёшлар тарбияси шукроналик ва ишончдан куч олади.....	19
А.Мўминов	Ўзбекистон Президенти – глобал тараққиётнинг янги моделини яратаётган бош меъмор.....	25
М.Қуроноқ	Президент Мурожаати – проактив маънавият методологияси.....	30
Б.Якубов	Технологик ва инновацион тараққиёт моделига ўтиш – жамиятни ривожлантириш омили.....	34
З.Исмаилова Р.Чорийев	Талабалар мафкуравий иммунитетини ривожлантиришда кадрятлар уйғунлигини таъминлаш технологиялари.....	38
Б.Тураев	Имкониятдаги дунёлар фалсафаси.....	42
А.Равшанов	Янги Ўзбекистон ислохотлари шароитида тарихий онг ва ахлоқий тарбия масалалари	46
Н.Сидиқов	Пахта тўқимачилик кластерларининг ривож - кафолатланган валюта тушумининг гарови.....	50
А.Аbdullayeva	Falsafa va tarixni uyg'unlashtirish orqali milliy ongni shakllantirish.....	53
М.Boysariyev	Yangi O'zbekiston islohotlari va tarix falsafasining dolzarb masalalari: tashqi siyosat misolida.....	56
Г.Нишонбоева	Янгиланаётган Ўзбекистон маданий тараққиёт тизимининг тарбиявий самарадорлиги.....	60
М.Аbdusodiqov	Yangi O'zbekistonda sanoat sohalarining rivojlanish tendensiyalari....	63
Ҳ.Собиров	Барқарор ривожланишда таълим тизимининг ролини кучайтириш: Ўзбекистон тажрибаси.....	66
Д.Ахмедова	Реформы в сфере образования в новом Узбекистане.....	69
В.Раҳмонов	Yangi O'zbekiston islohotlari sharoitida yosh avlod huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirishda konstitutsiyaning ahamiyati.....	72
Н.Алимухамедова	Глобал чақириқлар даврида миллий маънавий ривожланишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	76
U.Davitov	Jamiyat barqarorligi va fuqarolik birdamligini ta'minlashda milliy o'zlikning integrativ funksiyasi.....	79
Sh.Uljaeva A.Safarov	Temuriylar davridagi ilmiy uyg'unlash jarayonida Ali Qushchiyning o'rnini: Mirzo Ulug'bek akademiyasi faoliyati misolida.....	82

J.Axmedov	Nomoddiy madaniy meros an'analari.....	86
B.Mamadaminova	Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda ommaviy axborot vositalarining o'rni	89
R.Umarova	Beruniyning naturfalsafasini zamonaviy metodologiya asosida o'rganishning ilmiy asoslanishi.....	91
Х.Ботирова	Ўзбекистон Республикасида қишлоқ хўжалигидаги ислохотларнинг ҳуқуқий асослари.....	95
O'.Akilova	Shaxs ma'naviy kamolotining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari.....	98
Q.Kdirbayev	Global o'zgarishlar sharoitida aksiosfera transformatsiyasi.....	100
A.Xabibullayev	Rivojlangan davlatlarda qo'shma ta'limni amalga oshirishdagi universitetlararo hamkorlik tajribasi.....	103
A.Абдуғаниев	Туроннинг тош чоғи босқичларида чорвачилик хўжалиги.....	106
D.Ro'zmetova	Talaba-yoshlarning fuqarolik mas'uliyati: an'ana, raqamli muhit va ma'naviy subyektlik uyg'unligi.....	109
Sh.Yakubova	Grafikli organayzerlardan foydalanishning afzalliklari (Tarix fanlari misolida).....	112
Z.Botirov	Raqamli kommunikatsiya va shaxslararo munosabatlarning o'zgarishi.....	115
G.Ravshanova	Fuqarolik tarbiyasining fuqarolik jamiyati taraqqiyotida tutgan o'rni.....	118
Sh.Davlatova	"Qobusnoma" – davlat boshqaruvi to'g'risidagi manba.....	120
G.Niyetova	Jadid ta'lim falsafasi – oila institutini mustahkamlash mexanizmi.....	124
J.Norboyev	Sharq va G'arb metafizikasida ilohiy birlik modeli: Ibn al-Arabi va Kuzanskiy panteistik qarashlarining qiyosiy tahlili.....	127
N.Raxmanberdiyeva	Yangi O'zbekistonda tarix fanini o'qitishdagi muammolar.....	130
M.Mamasaidova	Boshlang'ich ta'limda fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari.....	132
M.Xakimova	Tabiiy energiya manbalariga munosabatning falsafiy yondashuvi.....	136
B.Qurbonov	O'zbekistonda masjidlarining diniy-ma'rifiy institutsional tizim sifatida shakllanishi	139
G.Sodiqova	Ish beruvchilarni kasbiy ta'lim tizimiga jalb qilishning samarali usullari	141
D.Abdulfaizova	Iqtisodiy zo'ravonlikning shaxs va oila farovonligiga ko'rsatgan ta'siri: tizimli tahliliy yondashuv.....	145

M.Rahmatullayev	Kiber makonda ijtimoiy nazorat va shaxs erkinligi o'rtasidagi muvozanat: ijtimoiy-falsafiy tahlil.....	148
M.Yuldasheva	Pedagogik amaliyotda korreksion texnologiyalarni qo'llash metodikasi: nazariy va amaliy yondashuvlar.....	151
Т.Иванов	Роль еврейского купечества в экономике туркестанском крае во второй половине XIX – начале XX вв.....	154
Sh.Nabiyev	Raqamli ijtimoiylashuv jarayonida yoshlar o'rtasidagi agressiv kommunikatsiya.....	157
D.Abduvaxobova	Zamonaviy O'zbekiston tarixshunosligida tarixiy merosning qayta baholanishi (Boburiylar sivilizatsiyaviy merosi misolida).....	161
Sh.Sayfuddinova	Jamiyat xotirasida Chernobil fojeasi: tarixiy adolat va e'tirof masalalari.....	164
Б.Давронова	Захириддин Мухаммад Бобур — буюк давлат арбоби, қўмондон ва мутафаккир	167
O'.Ahmedova	Yangi O'zbekiston islohotlari va tarix falsafasining dolzarb masalalari: millatlararo munosabatlar misolida.....	170
N.Qahhorova	O'zbekistonda fuqarolik jamiyati va huquqiy ongni rivojlantirishga doir institutsional islohotlar dialektikasi	173

jamiyatning tinchligi, yakdilligi hamda davlatning barqaror rivoji uchun muhimdir va aksincha, aynan ushbu vazifaga e'tiborsizlik jamiyat millat va xalqning tanazzuliga yo'l ochadi.

Ikkinchidan, davlat yoshlarning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, ekologik huquqlari himoya qilinishini ta'minlaydi, ularning jamiyat va davlat hayotida faol ishtirok etishini rag'batlantiradi, degan norma mustahkamlandi.

Uchinchidan, davlat yoshlarning intellektual, ijodiy, jismoniy va axloqiy jihatdan shakllanishi hamda rivojlanishi uchun, ularning ta'lim olishiga, sog'ligini saqlashga, uy-joyga, ishga joylashishga, bandlik va dam olishga bo'lgan huquqlarini amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratadi degan norma kiritildi.

Yoshlarning har tomonlama rivojlanishi uchun ularga tegishli imkoniyatlar, ya'ni sog'lom va uy-joyli bo'lish, ta'lim olish, ishga joylashish, band bo'lish va dam olish imkoniyatlarini yaratish zarurdir. Davlatning bu boradagi tegishli shart-sharoitlarni yaratish bo'yicha tegishli majburiyatlari konstitutsiya bilan mustahkamlab qo'yildi.

Xulosa qilib aytganda, mazkur normalar nafaqat yoshlar manfaati, balki butun jamiyat va mamlakatning farovon kelajagi uchun o'ta muhimdir. Shu tufayli Konstitutsiyamizdan o'rin olgan har bir inson o'z shaxsini erkin kamol toptirish huquqi; tarixiy, ma'naviy, madaniy, ilmiy va tabiiy merosning davlat muxofazasiga olinishi hamda yoshlarni qo'llab-quvvatlash va ularga qo'shimcha imkoniyatlar yaratish borasida belgilangan normalar pirovardida shaxs va jamiyat ma'naviy taraqqiyotining mustahkam poydevori bo'lib xizmt qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 72-modda. T.:2023, B.31.
2. Mirziyoyev Sh. Vatanimiz taqdiri va kelajagi yo'lida yanada hamjihat bo'lib, qat'iyat bilan harakat qilaylik. (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning "Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash – davr talabi" mavzusidagi anjumanda so'zlagan nutqi) –Toshkent, Xalq so'zi. 2017 yil 16 iyun № 119(6813)
3. Nabiev F. Fuqarolik jamiyati sharoitida mafkuraviy immunitetni kuchaytirishda ma'naviyatning o'rni. Globallashuv. Ommaviy madaniyat, milliy g'oya. /Ilmiy-amaliy maqolalar to'plami. T.: "Ma'naviyat", 2009. – 69-b.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 72-modda. T.:2023, B.31.

GLOBAL O'ZGARISHLAR SHAROITIDA AKSIOSFERA TRANSFORMATSIYASI

Qonisbay Kdirbayev,
"TIQXMMI" MTU katta o'qituvchisi
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Maqolada global o'zgarishlar sharoitida aksiosferaning transformatsiyasi ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot globallashuv jarayonlarining qadriyatlar tizimiga ta'siri, milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi nisbatning yangi paradigmatlari hamda ushbu jarayonning ijobiy va ziddiyatli jihatlarini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: aksiosfera, transformatsiya, globallashuv, qadriyatlar tizimi, milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, dialektika, ijtimoiy-falsafiy tahlil.

Аннотация. В статье анализируется трансформация аксиосферы в условиях глобальных изменений с социально-философской точки зрения. Исследование направлено на освещение влияния процессов глобализации на систему ценностей, новых парадигм соотношения национальных и универсальных ценностей, а также положительных и противоречивых аспектов данного процесса.

Ключевые слова: аксиосфера, трансформация, глобализация, система ценностей, национальные ценности, универсальные ценности, диалектика, социально-философский анализ.

Abstract. The article analyzes the transformation of the axiosphere under conditions of global changes from a socio-philosophical perspective. The study focuses on the impact of globalization processes on the value system, the new paradigms of the relationship between national and universal values, as well as the positive and contradictory aspects of this process.

Keywords: axiosphere, transformation, globalization, value system, national values, universal values, dialectics, socio-philosophical analysis.

XXI asr boshlarida kechayotgan global o'zgarishlar jamiyat hayotining barcha sohalariga, xususan, ijtimoiy ong, madaniyat va qadriyatlar tizimiga chuqur va tizimli ta'sir ko'rsatmoqda. Globallashuv, axborotlashuv, raqamli texnologiyalarning jadal rivoji, madaniyatlararo aloqalarning kengayishi hamda sivilizatsion jarayonlarning tezlashuvi sharoitida jamiyatning aksiologik asoslari qayta ko'rib chiqilmoqda. Mazkur jarayonlar natijasida qadriyatlarning shakllanishi, uzatilishi va ierarxiyasi o'zgarib, jamiyat aksiosferasida muhim transformatsion holatlar yuz bermoqda. Shu bois aksiosfera transformatsiyasini global o'zgarishlar kontekstida falsafiy jihatdan tahlil qilish zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Aksiosfera tushunchasi zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tafakkurda jamiyatning qadriyatlar tizimini yaxlit, murakkab va ko'p qatlamli hodisa sifatida anglashga xizmat qiluvchi konseptual kategoriya hisoblanadi. Falsafiy nuqtayi nazardan aksiosfera — bu jamiyatda hukmron bo'lgan ma'naviy, axloqiy, estetik, siyosiy, huquqiy, diniy va madaniy qadriyatlar majmuasining tarixiy shakllangan tizimi bo'lib, u insonning borliqqa, jamiyatga, o'ziga va boshqalarga bo'lgan munosabatlarini belgilaydi. Aksiosfera tushunchasi aksiologiya fanining asosiy yutuqlariga tayanadi va qadriyatlarni alohida-alohida emas, balki o'zaro bog'liq, ierarxik va dinamik tizim sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Shu jihatdan aksiosfera jamiyatning ichki normativ-me'yoriy asosini ifodalaydi hamda ijtimoiy ong, ijtimoiy amaliyot va ijtimoiy institutlar faoliyatining mazmuniy yo'nalishini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Alohida qayd etish lozimki, falsafiy tahlilda aksiosfera obyektiv va subyektiv omillarning dialektik birligi sifatida qaraladi. Bir tomondan, qadriyatlar tarixiy tajriba, madaniy meros, urf-odatlar va an'analar orqali obyektivlashsa, ikkinchi tomondan ular individ va ijtimoiy guruhlarning ongida subyektiv ravishda anglanadi, qayta talqin qilinadi va amaliy faoliyatda namoyon bo'ladi. Shu boisdan ham aksiosfera statik emas, balki doimiy ravishda yangilanib, o'zgarib boruvchi tizimdir. Ijtimoiy taraqqiyot jarayonida yangi ehtiyojlar, yangi ijtimoiy munosabatlar va yangi dunyoqarashlar shakllanishi bilan birga qadriyatlar ierarxiyasi ham o'zgaradi. Masalan, an'anaviy jamiyatlarda kollektivlik, itoat, barqarorlik kabi qadriyatlar ustuvor bo'lgan bo'lsa, zamonaviy jamiyatlarda individuallik, erkinlik, tanlov, kreativlik va tolerantlik kabi qadriyatlar muhim ahamiyat kasb eta boshlaydi.

Aksiosferaning ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni, avvalo, uning jamiyat rivojining yo'nalishini belgilovchi ma'naviy-me'yoriy mexanizm sifatidagi funksiyasida namoyon bo'ladi. Ijtimoiy islohotlar, siyosiy qarorlar, iqtisodiy strategiyalar va madaniy siyosat samaradorligi bevosita jamiyatda shakllangan qadriyatlar tizimi bilan bog'liqdir. Agar jamiyatda adolat, mas'uliyat, halollik, ilm-fan va mehnatga hurmat kabi qadriyatlar ustuvor bo'lsa, taraqqiyot barqaror va izchil xarakter kasb etadi. Aksincha, qadriyatlar inqirozi, ya'ni ma'naviy bo'shliq, me'yoriy noaniqlik va qadriyatlar kolliziyasi ijtimoiy beqarorlik, ijtimoiy ziddiyatlar va madaniy dezorientatsiyaga olib kelishi mumkin. Shu ma'noda aksiosfera ijtimoiy taraqqiyotning nafaqat natijasi, balki uning muhim sharti va harakatlantiruvchi kuchidir.

Shuningdek, aksiosfera shaxs kamoloti va ijtimoiylashuv jarayonida ham muhim o'rin tutadi. Inson jamiyatda mavjud bo'lgan qadriyatlar orqali ijtimoiy tajribani o'zlashtiradi, axloqiy me'yorlarni angelaydi va o'z hayotiy pozitsiyasini shakllantiradi. Ta'lim-tarbiya tizimi, ommaviy axborot vositalari, madaniyat va san'at institutlari aynan aksiosferani avlod-dan-avlodga uzatish, uni saqlash va yangilash vazifasini bajaradi. Shu bois aksiosfera ijtimoiy taraqqiyotning uzluksizligini ta'minlovchi, tarixiy vorislikni mustahkamlovchi va jamiyatning ma'naviy barqarorligini kafolatlovchi muhim falsafiy hodisa sifatida e'tirof etiladi. Global o'zgarishlar sharoitida esa aksiosferani chuqur falsafiy tahlil qilish jamiyat taraqqiyotining istiqbolli yo'nalishlarini belgilashda muhim metodologik ahamiyat kasb etadi.

Alohida ta'kidlash lozimki, globallashuv jarayonlari zamonaviy jamiyat aksiosferasining transformatsiyasida hal qiluvchi omillardan biri sifatida namoyon bo'lib, qadriyatlar tizimining mazmuni, shakli va ierarxiyasiga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Yuqorida ta'kidlanganidek, aksiosfera jamiyatning ma'naviy-me'yoriy poydevori sifatida tarixiy sharoitlar bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Aynan globallashuv sharoitida ushbu tizim yangi sifat bosqichiga ko'tarilib, universal va lokal qadriyatlar o'rtasidagi murakkab dialektik munosabatlar maydoniga aylanmoqda. Falsafiy jihatdan globallashuv

jamiyatlarda ijtimoiy taraqqiyot mezonini sifatida qabul qilinib, milliy rivojlanish strategiyalariga singdirilmoqda. Biroq bu jarayon biryozlama emas. Universal qadriyatlar ko'pincha g'arb sivilizatsiyasining tarixiy-madaniy tajribasiga tayangan holda shakllangan sababli, ularning boshqa madaniy makonlarga tatbiqi aksiosferada qarama-qarshiliklar va moslashuv muammolarini keltirib chiqaradi. S.Xantington ta'kidlaganidek, globallashuv madaniyatlar yaqinlashuvi bilan bir qatorda, ularning farqlanishi va ziddiyatlarini ham kuchaytiradi [1,22].

Shu nuqtayi nazardan, lokal identiklik tushunchasi globallashuv sharoitida aksiosferaning muhim tarkibiy elementi sifatida dolzarblashmoqda. Lokal identiklik milliy til, din, tarixiy xotira, an'analar, urf-odatlar va mentalitet bilan bog'liq qadriyatlar majmuasini ifodalaydi. Globallashuv bu qadriyatlarni to'liq inkor etmaydi, aksincha, ularni yangi kontekstda qayta anglashga majbur etadi. Natijada "glokalizatsiya" deb ataluvchi jarayon yuzaga keladi, ya'ni global qadriyatlar lokal madaniyat bilan uyg'unlashuvi sodir bo'ladi [2,173]. Bu jarayonda aksiosfera nafaqat tashqi ta'sirlarni qabul qiladi, balki ularni milliy manfaatlar va madaniy an'analar asosida qayta ishlaydi.

Universal qadriyatlar va lokal identiklik o'rtasidagi dialektik munosabat zamonaviy jamiyatda qadriyatlar kolliziyasiga olib keladi, ya'ni bir vaqtning o'zida mavjud bo'lgan, mazmuni yoki yo'nalishi jihatidan bir-biriga zid bo'lgan me'yorlar va ideallar bir makonda to'qnashadi. Masalan, individual erkinlik va kollektiv mas'uliyat, sekulyarizm va diniy qadriyatlar, iste'molchilik madaniyati va an'anaviy axloqiy me'yorlar o'rtasidagi qarama-qarshiliklar aksiosferaning ichki tarangligini kuchaytiradi. Z.Bauman bu holatni "suyuq modernlik" sharoitida qadriyatlar barqaror tayanchdan mahrum bo'lishi bilan izohlaydi [3,9]. Natijada jamiyat a'zolari oldida qadriyat tanlovi muammosi yuzaga kelib, bu holat ijtimoiy ong va ijtimoiy xulq-atvorda noaniqlikni kuchaytiradi.

Globallashuv sharoitida universal qadriyatlar va lokal identiklik o'rtasidagi dialektik ziddiyatlar aksiosferaning ichki tuzilishini murakkablashtirib, uning dinamik va ko'p qirrali xarakterini kuchaytiradi. Aynan shu murakkablik zamonaviy jamiyatda milliy va umuminsoniy qadriyatlar nisbatiga yangicha yondashuvlarni shakllantirib, ularning o'zaro munosabatini qayta talqin etishni taqozo etmoqda. Natijada ijtimoiy-falsafiy tafakkur doirasida milliy va umuminsoniy qadriyatlar qarama-qarshiligi emas, balki ularning uyg'unlashuvi va o'zaro to'ldiruvchanligi asosidagi yangi paradigmalarning vujudga kelishi jarayoni yuzaga chiqmoqda. Endilikda qadriyatlar tizimi alternativlikka asoslangan paradigma bilan cheklanmay, aksiologik integratsiya paradigmasi doirasida talqin qilinmoqda. Falsafiy jihatdan bu paradigma milliy madaniyatlarining o'ziga xosligini saqlagan holda, umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unlashuvini ta'minlashga qaratilgan sintez modelini ifodalaydi.

Yangi paradigmalarda doirasida umuminsoniy qadriyatlar — inson huquqlari, shaxs erkinligi, adolat, tinchlik, ekologik mas'uliyat va ilmiy taraqqiyot — global ijtimoiy hayotning me'yoriy asosi sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, bu qadriyatlar milliy tarixiy tajriba, diniy-axloqiy an'analar va madaniy mentalitet bilan uyg'unlashgan holda real ijtimoiy mazmun kasb etadi.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar nisbatining yangi paradigmasi ko'pincha madaniyatlararo muloqot va sivilizatsiyalararo hamkorlik konsepsiyalari bilan uzviy bog'liq holda rivojlanmoqda. Bu jarayonda milliy identiklik yopiq va konservativ shaklda emas, balki ochiq, refleksiv xarakter kasb etadi.

Zamonaviy jamiyatda shakllanayotgan yangi aksiologik paradigma, avvalo, davlat siyosati, ta'lim tizimi hamda madaniy strategiyalarda o'zining amaliy ifodasini topmoqda. Ta'lim jarayonida milliy tarix, til va madaniy merosni chuqur o'rganish bilan bir qatorda, global fuqarolik mas'uliyati, tolerantlik hamda madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. Bu holat globallashuv sharoitida aksiosferaning transformatsiyasi nafaqat muayyan ziddiyatlarni yuzaga

keltirayotganini, balki ijtimoiy taraqqiyot uchun yangi imkoniyatlar ochayotganini ham ko'rsatadi. Xususan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarining uyg'unlashuvi jamiyatning innovatsion salohiyatini oshirish, madaniyatlararo muloqotni kengaytirish va ijtimoiy tolerantlik muhitini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mazkur jarayonda davlat siyosati, ta'lim tizimi va madaniy institutlar universal qadriyatlarni milliy aksiosfera bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan muhim normativ va institutsional mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan globallashuv sharoitida aksiosferaning transformatsiyasi ijtimoiy taraqqiyotning murakkab va ziddiyatli, ammo tarixiy jihatdan muqarrar bosqichi sifatida baholanadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy jamiyatda milliy va umuminsoniy qadriyatlar nisbatining yangi paradigmalar aksiosferaning transformatsion rivojlanishini ifodalaydi. Bu paradigmalar global o'zgarishlar sharoitida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, madaniy xilma-xillikni asrash va umuminsoniy ma'naviy ideallarni ro'yobga chiqarish imkonini beradi. Shu ma'noda aksiosferaning yangi modeli nafaqat falsafiy-nazariy ahamiyatga ega, balki jamiyat taraqqiyotining strategik yo'nalishlarini belgilovchi muhim metodologik asos sifatida ham namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, globallashuv sharoitida aksiosferaning transformatsiyasi murakkab va ko'p qirrali jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Bir tomondan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarining aksiologik integratsiyasi jamiyatning ochiqligi, innovatsion salohiyati va madaniyatlararo muloqotini kuchaytirib, ijtimoiy taraqqiyot uchun muhim imkoniyatlar yaratadi. Ikkinchi tomondan esa mazkur jarayon qadriyatlar ierarxiasining beqarorlashuvi, an'anaviy identiklik shakllarining zaiflashuvi hamda me'yoriy noaniqlik kabi salbiy holatlarni yuzaga keltirishi mumkin. Ayniqsa, universal qadriyatlarining mutlaq ustuvorlik kasb etishi milliy aksiosferaning ahamiyati va rolining pasayishiga, uning ijtimoiy va madaniy maydondagi ta'sirining kamayishiga olib kelishi mumkin. Shu bois zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tafakkur oldida aksiosfera transformatsiyasini nafaqat integrativ imkoniyatlar manbai, balki ehtiyotkorlik bilan boshqarilishi lozim bo'lgan ziddiyatli jarayon sifatida anglash vazifasi turadi. Mazkur muvozanatli yondashuv milliy va umuminsoniy qadriyatlarining qarama-qarshiligini emas, balki ularning konstruktiv uyg'unligini ta'minlash orqali jamiyatning barqaror va izchil rivojlanishiga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Huntington S., The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, Simon & Schuster, New York, 1996.
2. Robertson R., Globalization: Social Theory and Global Culture, Sage Publications, London, 1992.
3. Bauman Z., Liquid Modernity, Polity Press, Cambridge, 2000.

RIVOJLANGAN DAVLATLARDA QO'SHMA TA'LIMNI AMALGA OSHIRISHDAGI UNIVERSITETLARARO HAMKORLIK TAJRIBASI

Alimardon Xabibullayev,
Namangan davlat universiteti
tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola rivojlangan davlatlarda qo'shma ta'limni amalga oshirish jarayonida universitetlararo hamkorlikning pedagogik, institutsional va strategik mexanizmlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: qo'shma ta'lim, universitetlararo hamkorlik, rivojlangan davlatlar, ta'lim strategiyasi, pedagogik mexanizmlar, xalqaro akkreditatsiya.

Аннотация. В данной статье анализируются педагогические, институциональные и стратегические механизмы университетского сотрудничества в процессе реализации программ совместного образования в развитых странах.

Ключевые слова: совместное образование, университетское сотрудничество, развитые страны, образовательная стратегия, педагогические механизмы, международная аккредитация.